

конформности в структуре личности старшего подростка. Выделяются и обосновываются показатели конформности в старшем подростковом возрасте. Особое внимание уделяется корреляционному и факторному анализу, на основе которого выделено четыре фактора формирования конформного поведения в старшем подростковом возрасте.

Конформизм, конформность, качества личности, старший подросток, зависимость, экстернальность, локус контроля, сила личности.

*Conformity in a holistic personality structure older teens*The article analyzes the psychological and educational literature on the conformity. The place of conformity in the structure of individual older teenager. Provision is justified and conformity indices in older teens. Basic terms and concepts. Deals with the results of experimental investigation of conformity as personality traits in older teens. The study was conducted at the Borschevskogo Agrotechnical College. The author gives his own opinion about the ways of conformity in older adolescents and ways to podalannya. Particular attention is paid to the correlation and factor analysis, based on which are four factors of conformal behavior in older teens. The analysis of publications and studies on the subject. Painted methodology of the study and described in detail using the program "SPSS-Statistics 19" to calculate data for Pearson criterion.

Conformance, conformity, personality traits, senior teen, addiction, externality, locus of control, the power of the personality.

УДК 378.4(4):272/273“312”

МІСЦЕ ТА РОЛЬ КАТОЛИЦЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ У СУЧАСНІЙ ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ВИЩІЙ ОСВІТІ

**Я.В. Бут, аспірантка кафедри педагогіки,
факультету психології КНУ ім. Тараса Шевченка**

В статті розглянуто проблематику становлення та розвитку католицьких університетів, проаналізовано вплив Церкви на вищу освіту європейських країн, а також визначено особливості та відмінності між університетами при католицькій церкві та класичними європейськими університетами.

Вищі навчальні заклади, класичні університети, університети при католицькій церкві, католицькі університети.

В статті розглянуто проблематику становлення та розвитку католицьких університетів, проаналізовано вплив Церкви на вищу освіту європейських країн, а також визначено особливості та відмінності між університетами при католицькій церкві та класичними європейськими університетами.

Аналіз історико-педагогічної літератури показує, що з давніх часів релігія мала вагоме значення у вихованні та освіті взагалі. Виняткову роль католицької церкви у вищій освіті розкрито у працях В. І. Фенича, який вивчав католицьке віровчення, християнське суспільне вчення, богословську освіту [3]. І. Курляк проаналізувала зміст класичної освіти та ролі в даному процесі прогресивної української інтелігенції та духовенства. Сучасний французький соціолог релігії Жана-Поль Віллем описував у своїх працях зміст навчальних програм у релігійних школах Західної Європи.

Мета даної статті полягає у розкритті передумов зародження університетів при католицькій церкві, створення та реформування католицьких університетів європейських країн.

Майже по всій Європі поряд із державними вищими навчальними закладами існують університети приватні й церковні. Держава, згідно з чинним законодавством, надає фінансову та різну матеріальну чи інституційну допомогу і католицьким університетам, проте, в різних європейських країнах по-різному. Так само і кількість цих університетів та їхня участь у загальнонаціональному освітньому процесі в кожній країні різна. Так, в Ірландії католицькі школи становлять 70 % від загальної кількості шкіл у країні. У Данії, Іспанії, Франції, Австрії їх частка є також значною [6]. Після падіння комунізму Католицька Церква здійснювала також помітний вплив на освіту в Польщі, Хорватії, Угорщині, Словаччині, Чеській республіці, Албанії.

У першій половині XVI ст. католицька церква змушена була піти на “уступок новим ідеям”, хоча основні положення “нової системи світу” суперечили раціонально упорядженій картині світу схоластів. Проте, за рішеннями Тридентського Собору (1545-1553 рр.) будь-яка критика світу схоластів стала розглядатися не як інтелектуальні гіпотези, а як спроба “руйнування загального порядку світу”. Університети, які отримали право “визначати ступень вільнодумства” наукових досліджень, стали створювати міцні та цілеспрямовані перепони поширенню ідеї “нової системи світу”. Таким чином, майже усі університети Західної Європи, найактивнішими серед яких були Паризький та Віденський, разом із представниками теології православних та протестантських церков виступили проти реформи календаря (1582 р.), не зважаючи на те, що реформу ініціювала папська булла. В період Реформації університети, які до того мали звання загальноєвропейських освітніх центрів, стали перетворюватися у національні освітні центри. Це посилювало відмінності у змісті, структурі, організації навчального процесу католицьких і протестантських університетів Франції, Англії, Італії, Іспанії та Германії. Університети отримали право “визначати ступень вільнодумства” наукових досліджень, що сприяло згуртуванню

прихильників “нових наукових методів” в академіях, діяльність яких була спрямована на вирішення практичних проблем. В статутах університетів було закладене відокремлення від практичних проблем соціуму, що зумовило неможливість відкрити в університетах інженерні факультети. Внаслідок цього були створені “неуніверситетські” вищі навчальні заклади, метою діяльності яких була підготовка затребуваних суспільством фахівців вищої кваліфікації.

Так, за підтримкою влади були створені Королівський коледж Франції (1530 р.), Неаполітанська Академія тайн природи (1560 р.), Академія Рисей в Римі (1600 р.), Академія дослідів у Флоренції (1651 р.), Лондонське королівське товариство (1662 р.), Паризька обсерваторія (1672 р.), Національна школа мистецтв і ремесел Франції (1791 р.) тощо [5, С.243-252]. В ці часи поширюються ідеї Я.Коменського (1592-1670 рр.) щодо необхідності введення в академіях та неуніверситетських навчальних закладах чотириступеневої освіти, яка дає змогу “употреблять наиболее легкие и верные методы, чтобы дать всем.... основательную ученость” [5, С. 430-438].

На відміну від Західної Європи, східноєвропейські вищі навчальні заклади мають не таку довгу, але специфічну історію. На території сучасної Росії до першої третини XVIII ст. існували лише духовні вищі навчальні заклади, що було одним із наслідків представлення Росії з часів царювання Івана III (1440-1505 рр.) як держави з особливим духовним і політичним призначенням. Основним прикладом цього була Візантійська імперія.

Політична нестабільність причорноморського регіону Східної Європи, де проходили кордони впливу культур католицизму, православ'я та ісламу, зумовлювала нетривалий строк існування православних братських шкіл. Першим вищим навчальним закладом України вважається Києво-Могилянська Академія, яка була створена у 1632 р. П.Могилою (1596/7–1647 рр.) на основі шкіл Києво-Богоявленського братства і Києво-Печерської Лаври [5].

В епоху Просвітництва в Західній Європі формується нова філософія освіти. Її концептуальні засади ґрунтувалася на парадигмі класичної науки та ідеї, адже швидкі темпи зростання наукового знання потребують нових форм навчання. За думкою просвітників, методи викладання і тлумачення положень нормативної науки у традиційних університетах як мають змінитися. Головною метою повинно бути спрямування студентів на вільний науковий пошук. Ідея вільної філософії (“libertas philosophandi”) вкорінюються в німецьких, шотландських, нідерландських, польських університетах. Англійські, французькі, італійські, іспанські університети додержуються традиційних методів і форм навчання. Дискусія між прихильниками та противниками нової філософії освіти значно поглиблює відмінності між національними системами освіти. Так, у Франції після революції було прийнято рішення про закриття усієї системи університетської освіти країни. Після створення у 1795 р. Вищої політехнічної школи Франція за-

початковує нову національну систему неуніверситетської вищої освіти. Університети Франції відродилися тільки наприкінці XIX ст. [4, С. 87-121].

Слід також звернути увагу і на те, що в Російській імперії в епоху Просвітництва також починається розбудова науково-освітніх інституцій. Саме в цей час були створені академії наук, університети, вищі технічні заклади. Розбудова вищих навчальних закладів Російської імперії відбувалася за французькою моделлю, в основі якої лежала ідея державного регулювання освітою. Але, на відміну від Паризького університету, в усіх університетах не існувало теологічних факультетів, адже православна Церква не повинна була приєднуватися до університетів і підпорядковувати всю владу і вплив собі [1].

Між вищими навчальними закладами Західної Європи та Російської імперії були також і відмінності. Університети перших були культурними, науковими, освітніми центрами, а діяльність університетів Російської імперії полягала у підготовці державних службовців. Підпорядкування закладів вищої освіти відбулося у 1801 р., коли Міністерство народної освіти видало певні університетські статuti, які закріплювали їх статус державних інституцій. Посилення державного впливу зумовлювало те, що структура навчальних планів, зміст навчальних дисциплін, напрями наукової діяльності визначалися не вищим навчальним закладом, який готує фахівців, а відповідними державними інституціями. Таким чином, у 1849 р. міністерство визнало природничі науки, як найбільш віддалені від політики, а тому вважалися і найбільш нешкідливими для суспільства. Що стосується філософії, то читання лекцій з цього предмету назвали недоцільним [7, с.147].

До певної міри саме завдяки цьому були створені визначні наукові школи з природознавства, а гуманітарні дослідження науковців Східної Європи отримали певну другорядність в світовій науці. В середині XIX ст. організаційні, методичні, дидактичні, наукові складові навчального процесу у вищих навчальних закладах Східної та Західної Європи мали суттєві відмінності. Зокрема, домінування в навчальних планах вищих навчальних закладів Російської імперії “найбільш віддалених від політики” дисциплін зумовило дегуманізацію освіти, яка сприяла вкоріненню ідей позитивізму. Саме це слугувало поширенню думок щодо певної соціальної другорядності наукової діяльності філософів, істориків, мистецтвознавців порівняно із природознавцями та інженерами.

Держава перебрала на себе функції по визначенню “ступеня вільнодумства” наукових досліджень, що зумовило вкорінення методів навчання як викладання та тлумачення споконвічно існуючих істин. В сукупності це слугувало тому, що на початку XX ст. структура і зміст навчання у вищих навчальних закладах Російської імперії не відповідали університетам Західної Європи. Уявлення щодо свободи наукового пошуку, автономності вищого навчального закладу, невіддільності культурної, наукової, освітньої складових його діяльності дуже відрізнялися.

Протягом XX ст. традиції вищої школи Російської імперії перейшли в спадок до вищих навчальних закладів Радянського Союзу, які акцентува-

ли увагу на підготовку державних службовців. Відмінності між організаційними, методичними, дидактичними складовими навчального процесу освітніх інституцій Східної та Західної Європи посилювало практично повне переривання зв'язків між системами вищої освіти. У другій половині ХХ ст. технологічно розвинені країни Західної Європи та США ізолювали будь-які зв'язки з вищими навчальними закладами Східної Європи.

Нові концепції реформування вищої освіти країн Західної Європи, які в подальшому стали основою освітньої політики Європейського союзу, виникли у 50-60-і роки ХХ ст. В її основу ліг системний міждисциплінарний аналіз соціальних, економічних, технологічних, освітніх проблем постіндустріального суспільства. Розбудова фундаментальних міждисциплінарних досліджень українських вчених та створені ними наукові школи прийшлися на 60-80 рр. минулого сторіччя не були взяті до уваги. Переривання спадкоємності призвело до відставання в розробці теоретико-методологічного забезпечення системного бачення напрямів сталого розвитку України. Це спричинило хаотичність при розробці шляхів інтеграції України в економічний, інформаційний, технологічний, освітній простір глобальної цивілізації. Саме невизначеність стратегії сталого розвитку України в світовому освітньому просторі зумовлює і непослідовність реформування національної вищої освіти [2, С.3-8].

Позитивний західноєвропейський досвід (Великобританія, Норвегія та ін.) може бути використаний в Україні з урахуванням особливостей і традицій національної вищої школи. Передумовою досягнення успіху є організація в Україні широкого загальнонаціонального обговорення щодо обсягів змін у вищій школі. Наступним кроком має стати законодавче ухвалення базових напрямів її реформування. В незалежній Україні католицька церква здобула умови для динамічного розвитку, її духовним центром є Львівська архідієцезія. На сьогодні в державі діє понад 750 католицьких громад, що охоплюють всі області, 33 монастирі, 6 духовних навчальних закладів, зокрема Український римсько-католицький університет, працюють 12 періодичних видань та більше 400 служителів культу.

Вже зараз державні ВНЗ країн Східної і Центральної Європи отримали значну автономію. Вони стали менш залежні від держави як у фінансовому, так і в юридичному відношенні. Для налагодження співпраці з державними вищими навчальними закладами католицькі університети ще від початку своєї освітньої діяльності намагаються активно розвивати мережу контактів із спеціалістами інших ВНЗ в галузях богослов'я, філософії, історії, філології, журналістики та інших наук. У руслі викладацького та дослідницького обміну університети співпрацюють з викладачами багатьох інших країн. Так, зокрема, Український Католицький Університет спілкується із цілою низкою професорів польських, американських, італійських та німецьких університетів. За останні роки тут викладали такі гостьові професори із закордонних університетів, як доктор Велвел Черні і доктор Ізраел Бартал із Єврейського університету Єрусалиму, доктор Марта Богачевська-Хом'як (США), доктор Алоїз Бух (Німеччина), доктор Йоанікій

Черський (Польща), доктор Андрю Нинка (США), професор Джудіт Рассон (Угорщина) та інші [8].

Заради активної співпраці Католицькі університети Європейських країн об'єднуються в наступні асоціації: Європейська федерація католицьких університетів (European Federation of Catholic Universities – FUCE); Міжнародна федерація католицьких університетів (International Federation of Catholic Universities – FIUC-IFCU); Міжнародна комісія з історії і дослідження християнства (CIHES); Група католицьких університетів Центрально-Східної Європи (CEEUCU), а також Глобальний Договір ООН (The UN Global Compact), до якого у 2009 році першим приєднався Український Католицький Університет. Католицькими університетами укладено низку багатосторонніх і двосторонніх угод про співпрацю на різних рівнях. Серед них можна виділити таких академічних партнерів, як: Будапештський університет імені Пазмані (Угорщина), Люблінський католицький університет (Польща), католицький університет в Ружембороку (Словаччина) та католицький університет у Львові (Україна) [9].

Протягом останніх століть в європейських країнах прискорився розвиток сектору вищої освіти: кількість студентів наблизилася до показників провідних країн Західної Європи – Великобританії, Німеччини, Франції та Італії; значно зросла кількість молоді, яка після закінчення середньої школи прагне вступити до відомих вищих навчальних закладів. Після впровадження Болонської системи європейськими університетами при католицькій церкві було розроблено низку програм для розвитку партнерських стосунків з іншими вищими навчальними закладами, створено можливості участі в міжнародних симпозіумах, конференціях та семінарах.

Україна може відбутися як самодостатня і могутня держава. Для цього суспільство повинне розвиватися в інтелектуальному та духовному сенсі, а також брати участь в усіх європейських інтеграційних освітніх проектах. Інтеграція України в Болонський процес створюватиме умови не лише для модернізації вищої освіти, але й готуватиме місце підґрунтя щодо утвердження знань суспільства.

Список літератури

1. Гура О.І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності – К.: Вища школа, 2005. – С. 11-43.
2. Журавський В.С., Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти. – К.: ІВЦ „Політехніка”, 2003. – С. 3-8.
3. Маурітсон Максим. Католицьке віровчення. – К.: Видавничий дім «KM Academia», 1998. – 192 с.
4. Поляков М.В., Савчук В.С. Класичний університет: еволюція, сучасний стан, перспективи. – К.: Вища школа, 2004. – С. 5-154.
5. Рижкова С.А. Знання і технології в історичних просторах культури. – К.: 2005. – С. 110-500.
6. Український Католицький Університет на службі Церкві та суспільству – Львів: Видавництво Українського Католицького Університету, 2003. – С. 127.

7. Тимирязев К.А. Развитие естествознания в России в эпоху 60-х годов / Сочинения: В 9 т. –Т. 8. – М.: Наука, 1979. – 487 с.

8. www.abroad.ucu.edu.ua

9. www.ucu.edu.ua

В статье рассмотрена проблематика становления и развития католических университетов, проанализировано влияние Церкви на высшее образование европейских стран, а также определены особенности и отличия между университетами при католической церкви и классическими европейскими университетами.

Высшие учебные заведения, классические университеты, университеты при католической церкви, католические университеты.

The range of problems of becoming and development of catholic universities is considered in the article, analyzed the impact of the Church on higher education of the European countries, as well as the defined features and differences between universities in the Catholic Church and classic European universities. The analysis of pedagogical literature shows that from ancient times religion had a ponderable value in education and education in general. The aim of this article consists in opening of pre-conditions of origin of universities in a Catholic Church, creation and reformation of catholic universities of the European countries. During the last centuries development to the sector of higher education was accelerated in the European countries. After the introduction of the Bologna system of European universities in the Catholic Church it was developed a number of programs for partnerships with other higher education institutions, created opportunities to participate in international symposia, conferences and seminars.

Higher education institutions, the classic universities, universities in the Catholic Church, Catholic universities.

УДК 378.4: 63:631.3

НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНІ УТРУДНЕННЯ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

І.М. Буцик, кандидат педагогічних наук, доцент

У статті розглядаються питання виникнення навчально-пізнавальних утруднень студентів під час самостійної роботи, здійснена спроба групування навчально-пізнавальних утруднень на основі проведених теоретичних і емпіричних досліджень, визначені шляхи подо-